

Dobrostan polskich nastolatków. Nowe wyniki badania PISA 2015

PRZECIĘTNIE SZCZĘŚLIWI

Nastolatki w Polsce są „przeciętnie” szczęśliwe. Niewielu jest przekonanych, że „mają najlepsze możliwe życie”, ale deklarują satysfakcję z życia na poziomie średniej OECD. Za to ich umiejętności wykraczają ponad średnią.

AUTORZY

Marek Smulczyk, Piotr Walicki, Maciej Jakubowski, Fundacja Evidence Institute

W edycji PISA 2015 15-latkowie w Polsce utrzymali wysoką pozycję w rankingu międzynarodowym. Ich kompetencje i we wszystkich dziedzinach: w rozumowaniu w naukach przyrodniczych, matematyce i czytaniu ze zrozumieniem, wykraczają daleko ponad średnią dla krajów OECD. Najnowsze wyniki badania opublikowane 19 kwietnia br. przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) pokazują też, że satysfakcja z życia nastolatków z naszego kraju jest na poziomie bliskim średniej OECD. Z najnowszego raportu wynika też, że polscy uczniowie nie czują się związani ze szkołą i w niektórych ważnych dziedzinach wypadamy poniżej średniej (np. praca grupowa, aspiracje edukacyjne młodzieży).

JAKOŚĆ ŻYCIA

Dbanie o jakość życia nastolatków to dbanie o ich dobrostan psychiczny i rozwijanie umiejętności społecznych. Pozwoli im to na zwiększenie szans utrzymania się dobrego samopoczucia w dorosłości (OECD, 2017). Badanie PISA wykorzystuje zestaw różnych wskaźników dobrostanu psychicznego wśród młodzieży. Obejmują one zarówno negatywne aspekty, np. lęk, oraz pozytywne, promujące zdrowy rozwój, np. zainteresowania, motywacja osiągnięć i satysfakcja życiowa. Ta ostatnia, o której szczegółowo piszemy poniżej, odnosi się do funkcjonowania psychologicznego i fizycznego ucznia w kontekście osobistym, społecznym i poznawczym. Satysfakcja z życia w PISA jest badana poprzez subiektywną deklarację uczniów na skali od 0 do 10, gdzie 0 oznacza „najgorsze życie”, a 10 oznacza „najlepsze możliwe życie”. Jest to popularny sposób badania tego zjawiska, wyrażany na prostej skali i jednocześnie niepowodujący zbytniego oporu wśród młodzieży co do szczerego określania swoich postaw. Trzeba podkreślić, że ten sposób badania oparty jest na subiektywnych ocenach uczniów. Mimo znacznego wysiłku włożonego w skonstruowanie neutralnych kulturowo kwestionariuszy to akurat wyniki dotyczące dobrostanu psychicznego uczniów mogą zależeć od kultury każdego kraju i do pewnego stopnia są relatywne.

KTO JEST SZCZĘŚLIWI?

Średnio w krajach OECD uczniowie uzyskali wynik 7,3/10 na skali zadowolenia z życia, w Polsce wskaźnik ten wynosi 7,2. W podziale na płeć 27 proc. dziewcząt i 37 proc. chłopców w Polsce deklaruje wysokie zadowolenie z życia (odpowiedzi 9 i 10 w 10-stopniowej skali). W krajach OECD jest to 29 proc. dziewcząt i 39 proc. chłopców. Wykres poniżej??? przedstawia zróżnicowanie w zakresie dwóch skrajnych opinii na temat satysfakcji z życia. Jak widzimy, mamy w Polsce podobny odsetek uczniów zarówno zadowolonych, jak i niezadowolonych z życia.

W porównaniu z innymi krajami warto zauważyć, że krajem, w którym występuje jedna z najliczniejszych grup „szczęśliwych uczniów” to Finlandia. Gwiazdy edukacyjne - kraje, które mają wysoki przyrost lub wysoki poziom wyników w osiągnięciach szkolnych, czyli Portugalia i Estonia - zanotowały zdecydowanie niższy odsetek uczniów niezadowolonych z życia w porównaniu z Polską. Ciekawie sytuacja przedstawia się w Turcji, gdzie mamy zbliżone proporcje uczniów zadowolonych i niezadowolonych. Więcej analiz tego zjawiska zamieściliśmy w najnowszym raporcie Fundacji Evidence Institute i Związku Nauczycielstwa Polskiego: „Szkolne talenty Europy u progu zmian” (Jakubowski i in., 2017).

SAMOPOCZUCIE UCZNIÓW...

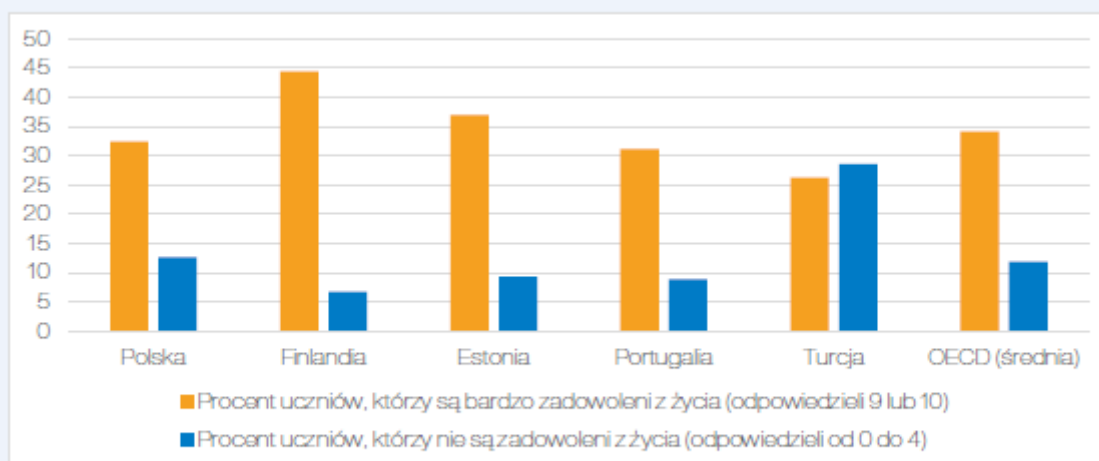
...łączy się ze wsparciem nauczycielskim. W najnowszym raporcie OECD znajdziemy analizy, mówiące o powiązaniu samopoczucia uczniów z panującą na lekcjach dyscypliną i ze wsparciem ze strony nauczycieli (OECD, 2017). Jest to zależność pozytywna, czyli im wyższa satysfakcja życiowa uczniów, tym więcej wsparcia dostają od swoich nauczycieli i tym częściej deklarują dobrą dyscyplinę na lekcjach z przedmiotów przyrodniczych. Wsparcie nauczycielskie wydaje się cechą charakterystyczną szkół, w których uczniowie zgłaszają wyższe subiektywne samopoczucie (OECD, 2017, Wykres III.3.7).

W Polsce nastolatki deklarują stosunkowo niskie wsparcie ze strony nauczycieli i jedno z najniższych postaw przynależności do szkoły. W parze z dobrymi wynikami jesteśmy wysoko w rankingu negatywnego nastawienia do szkoły. Opisuując relacje z kolegami i koleżankami, nasi uczniowie wybierali często odpowiedź: „Czuję się jak >>outsider<< w szkole”. Dla porównania tylko dwa kraje OECD (Turcja i Słowacja) mają niższe od Polski wyniki w tym zakresie. Kraje o najwyższych, pozytywnych wskaźnikach przynależności do szkoły to: Hiszpania, Austria, Szwajcaria. Niemcy i Norwegia.

WYSOKIE POCZUCIE PRZYNALEŻNOŚCI...

...jest jednym z wyznaczników pozytywnego klimatu szkoły i łączy się z subiektywnym samopoczuciem uczniów i ich wynikami w nauce (Marksteiner i Kruger, 2016). Mechanizmy wpływu klimatu szkoły na osiągnięcia są złożone i analizowane były w licznych badaniach: duże znaczenie ma motywacja do uczenia się, na którą wpływa poczucie przynależności do społeczności szkolnej, docenianie przez nauczycieli czy postrzegana sprawiedliwość zasad panujących w szkole (Przewłocka, 2015).

WYKRES 55. SATYSFAKCJA Z ŻYCIA – PORÓWNANIE DWÓCH SKRAJNYCH GRUP

Źródło: OECD (2017), Tabela III.3.8

Autorzy są członkami Fundacji Naukowej Evidence Institute - Badania dla Edukacji, której celem jest budowanie mądrej polityki publicznej na podstawie twardych danych uzyskanych z badań.

Marek Smulczyk jest badaczem zajmującym się psychologią i socjologią edukacji. Realizuje krajowe i międzynarodowe programy badawcze dotyczące jakości edukacji, pomiaru kompetencji oraz monitorowania osiągnięć szkolnych.

Piotr Walicki jest badaczem edukacji, pedagogiem i popularyzatorem nauki. W latach 2008-2015 członek zespołu badawczego PISA. Współtworzył największe w Polsce badania z zakresu przedmiotów przyrodniczych „Laboratorium Myślenia”.

Maciej Jakubowski - założyciel i dyrektor ds. naukowych Fundacji Evidence Institute. Ekonomista i socjolog, adiunkt na Wydziale Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego, były wiceminister edukacji (2012-2014). Wcześniej pracował w zespole zarządzającym badaniem PISA w siedzibie OECD w Paryżu.

Edukacja pod lupą - cykl publikacji w Głosie Nauczycielskim poświęcony istotnym dla praktyki szkolnej wynikom badań naukowych. Partner cyklu: Fundacja Naukowa Evidence Institute - Badania dla Edukacji

PISA (ang. Programme for International Student Assessment - Program Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów) - badanie realizowane pod nadzorem OECD (Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju). Jest przeprowadzane co trzy lata od 2000 roku we wszystkich krajach OECD, w tym w Polsce, a także w kilkudziesięciu krajach partnerskich.

Literatura

J. Crede, L. Wirthwein, N. McElvany, R. Steinmayr (2015), „Adolescents' academic achievement and life satisfaction: the role of parents' education”, „Frontiers in Psychology”, 6, 52, <http://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.00052>

M. Jakubowski, K. Konarzewski, M. Muszyński, M. Smulczyk, P. Walicki (2017), „Szkolne talenty Europy u progu zmian. Polscy uczniowie w najnowszych badaniach międzynarodowych”. Raport Fundacji Evidence Institute i Związku Nauczycielstwa Polskiego. Pobrano z: www.evidenceinstitute.pl

T. Marksteiner, S. Kruger (2016) „Sense of belonging to school in 15-year-old students. The role of parental education and students' attitudes toward school”, „European

Journal Of Psychological Assessment”, 32(1), 68-74.
[doi:10.1027/1015-5759/a000333](https://doi.org/10.1027/1015-5759/a000333)

OECD (2016). „PISA 2015 Results (Volume I): Excellence and Equity in Education”. Paris, OECD Publishing.
<http://dx.doi.org/10.1787/9789264266490-en>

OECD (2017). „PISA 2015 Results (Volume III): Students' Well-Being”, Paris, OECD Publishing

J. Przewłocka (2015), „Klimat szkoły i jego znaczenie dla funkcjonowania uczniów w szkole. Raport o stanie badań”, Warszawa, Instytut Badań Edukacyjnych